

Opetus- ja kulttuuriministeriön kirjaamo
kirjaamo@minedu.fi

Viite: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (8.11.2016)

Kehitysvammaliiton lausunto hallituksen esityksestä laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräistä siihen liittyvistä laeista

Kehitysvammaliitto ry kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta esittää näkemyksensä luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ammatillisesta koulutuksesta.

Kehitysvammaliiton kohderyhmänä ovat kehitysvammaiset ihmiset ja muut oppimisessa, ymmärtämisessä ja kommunikoinnissa tukea tarvitsevat ihmiset. Maassamme on noin 40 000 kehitysvammaista ja noin 65 000 puhevammaista henkilöä. Liitto edustaa 93 jäsenorganisaatiota – kuntayhtymiä, kuntia, seurakuntia, rekisteröityjä yhdistyksiä ja säätiöitä – sekä yksityisiä ihmisiä. Liiton jäsenet tekevät kehitys- ja puhevammaistyötä tai toimivat muuten vammaisten henkilöiden hyväksi.

Liitto haluaa painottaa YK:n vammaissopimuksen mukaista jokaisen vammaisen henkilön oikeutta koulutukseen yhdenvertaisten mahdollisuuksien pohjalta ja ilman syrjintää. Tämä edellyttää osallistavaa koulutusjärjestelmää kaikilla tasoilla ja mahdollisuuksia peruskoulutuksen lisäksi mm. ammatilliseen koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen sekä työn tekoon.

Yleistä luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ammatillisesta koulutuksesta

Uudistus sinällään on hyvä ja muun muassa rakenteita selkiyttävä. Opiskelijan näkökulmasta hyvää esityksessä on mm. erityisen tuen käsitteen käyttäminen ja erityisen tuen saamisen laajentuminen koskemaan myös ammatti- ja erikoisammattitutkinnon opiskelijoita. Lisäksi erittäin hyvänä voidaan nähdä opiskeluvalmiuksia tukevan koulutuksen toteuttaminen niiden opiskelijoiden kanssa, joilla on ongelmia opiskelun perustaitojen kanssa, ja osana henkilökohtaista opintosuunnitelmaa. Opiskeluvalmiuksia tukeva koulutus voi vahvistaa opiskelijan itsenäistä opiskelua ja opiskelutaitoja sekä auttaa jäsentämään opintojen suorittamista ja siihen liittyviä tehtäväkokonaisuuksia. Erityisen oleellista tämä on opiskelijoille, joilla on puutteita toiminnanohjauksessa tai joilla on esimerkiksi opiskelua haittaava lukivaikeus.

Ammatillisen koulutuksen uudistaminen ja uudelleen tarkastelu tulevaisuuden näkökulmasta on varsin perusteltua ja varsin ajankohtainen. Koska muutos tulee koskemaan jatkossa vuosittain noin 250 000 nuorta, Kehitysvammaliitto pitää tärkeänä, että muutos ja siihen liittyvä normisto toteutetaan huolellisesti ja eri tahojen edustajia kuunnellen.

Liitto haluaa korostaa, että rahoitusperustan ja leikkausten sekä kokonaisuudistuksen myötä koulutuksen laatu ja tulevien työntekijöiden osaamisen taso eivät saa laskea tai heiketä. On erittäin tärkeää ratkaista, miten koulutuksen laatu ja vaikuttavuus mitataan riittävän luotettavasti mutta samalla riittävän yksinkertaisesti.

On tärkeää taata elinikäisen oppimisen ja urasuunnittelun mahdollisuus myös erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille. Henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat eivät voi enää olla ”päättävä tie”. Muuttuvassa yhteiskunnassa ja toimintakentässä myös erityisen tuen opiskelijoilla ja työntekijöillä tulee olla mahdollisuus mm. työhönvalmentajien tuella urasuunnitteluun, työpaikan vaihtoon ja lisä- ja täydennyskoulutukseen.

Kehitysvammaliitto haluaa tuoda esille seuraavat huolenaiheet lakiluonnoksen eteenpäin työstämisen tueksi:

- 1. Rahoitus**
- 2. Rahoitusjärjestelmä ei saa johtaa oppilaitosten eriarvoistumiseen**
- 3. Opiskelijaksi haku**
- 4. Opintojen henkilökohtaistaminen ja oppimisvalmiuksia mittaava testi**
- 5. Tulevaisuuden ammattilaiset**
- 6. Tukea opiskeluun ja erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat**
- 7. Opiskelijan opintososiaaliset etuudet ja niiden turvaaminen**
- 8. VALMA ja TELMA ja opiskelijan kyky suorittaa tutkinto**
- 9. Työssäoppiminen ja tuettu oppisopimuskoulutus**
- 10. Tutkinnon tai tutkinnon osien suorittaminen ja todistukset**
- 11. Arviointi**
- 12. Opettajien osaaminen ja digitaidot**

1. Rahoitus

Ammatillisen koulutuksen rahoitusta koskevat leikkaukset ovat kohdentuneet määrääkaikaiseen opetushenkilöstöön, eläköitymistä lähellä olevan henkilöstön järjestelyihin, irtisanomisiin sekä opetus- ja opiskelutiloihin.

Vuosina 2016–2018 tavoitteena ovat 273 miljoonan euron leikkaukset, joista 15 % kohdentuu oppilaitosten rahoitukseen. Aiempien leikkausten seurauksena rahoituksesta on kadonnut yhteensä 25 %. Yksittäisissä oppilaitoksissa lisäleikkauksia on tehty myös vähentämällä oppilaspaikkojen määrää.

Rahoituksen leikkausten seurauksena koulutuksen järjestäjän on jatkuvasti tehostettava toimintaansa. Turvatakseen rahoituksen jatkumisen, koulutuksen järjestäjän on saatava opiskelijat opiskelemaan, suorittamaan tutkinnon osia ja koko tutkinto sekä edistettävä opiskelijan työllistymistä tai siirtymistä jatko-opintoihin.

Kehitysvammaliitto korostaa, että rahoituksessa on huomioitava erilaiset opiskelijaryhmät. Erityisoppilaitoksille on kohdennettava erillisrahoitus myös jatkossa ja turvattava alueellinen opiskelupaikkojen saatavuus. Myös yleisissä oppilaitoksissa opiskelevien erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kannalta rahoitusta on selkiytettävä. Vuositasolla tapahtuva rahoitukseen sidottu suunnittelu heikentää pitkäjänteistä ja seudullisesti tarkoituksenmukaista suunnittelua.

Kehitysvammaliitto esittää, että rahoitusjärjestelmää ja rahoituksen kohdentamista tarkistetaan ja selkiytetään ainakin seuraavilta osilta, jotta:

- turvataan yksilöllinen opintojen suunnittelu ja toteutus jokaiselle opiskelijalle koko opintojen ajan
- turvataan erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden mahdollisuus tarvitsemaansa tukeen ja opintososiaalisiin etuuksiin
- turvataan opiskelijoiden mahdollisuus saada opiskeluvalmiuksia tukevaa koulutusta siinä laajuudessa kuin se on tarpeellista opintojen suorittamisen kannalta.

2. Rahoitusjärjestelmä ei saa johtaa oppilaitosten eriarvoistumiseen

Uudistuksessa koulutuksen järjestäjälle ollaan antamassa laaja päätäntävalta mm. koulutuksen painopisteistä, koulutusohjelmien ja tutkintojen yhteismitallisuudesta ja ammatillisen osaamisen laadusta tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Kehitysvammaliitto näkee vaarana, että tutkintojen välille syntyy ”laatueroja”, jotka vaikuttavat jatkossa opiskelijan mahdollisuuksiin päästä työelämään. Suurimpana uhkana on eritasoisten oppilaitosten rakentuminen ja rekrytointitilanteessa niissä suoritettujen tutkintojen vertaileminen akselilla ”hyvä koulu – huono koulu”.

Tämä tuottaisi jatkossa opiskelijavalintoihin tilanteen, jossa tietyt oppilaitokset saavat hakijoista ”parhaat päältä” ja loput menevät niihin opiskelupaikkoihin, jotka jäävät jäljelle. Esitetyn rahoitusmallin perusteella ensiksi mainituille ohjautuu helposti rahoitusta, kun opiskelijat suoriutuvat opinnoistaan toivotussa tahdissa. Jälkimmäinen joukko sen sijaan suorittaa tutkinnon hitaammin tai saa todistuksen vain osasuorituksista, jolloin oppilaitoksen rahoitus heikkenee.

3. Opiskelijaksi haku

Yhteishaku ja jatkuvahaku ovat tärkeitä ja antavat opiskelijalle mahdollisuuden hakeutua opintoihin itselleen sopivana ajankohtana. Jatkuva haku myös lisää opintojen valmistumisen joustavuutta. Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan saisi olla sellaisessa valintatilanteessa, jossa se valitsee opiskelijat rahoituksen tai esimerkiksi peruskoulussa menestymisen perusteella.

Opetusryhmät yleisissä ammattioppilaitoksissa ovat aikaisempaa heterogeenisempia. Käytössä olevan hakumenettelyn myötä oppilaitoksissa on koettu, että opiskelemaan ohjautuu nuoria, joiden paikka koulutuksen järjestäjän mielestä ei olisi yleisessä oppilaitoksessa. Opiskelijoista aikaisempaa suurempi osa tarvitsee erityisopetusta ja muuta

tukea opintoihinsa (esim. lukivaikeudet, ADHD, laaja-alaiset kehitysviivästymät), mutta pystyvät opiskelemaan yleisopetuksessa.

Uusi rahoitusjärjestelmä ja koulutukseen kohdentuvat leikkaukset eivät saa synnyttää painetta ohjata edellä mainittuja opiskelijoita erityisoppilaitoksiin silloin, kun heille sopivin oppimisympäristö olisi yleisessä oppilaitoksessa.

Kehitysvammaliitto haluaa muistuttaa, että erityisoppilaitoksiin hakeutuminen on jo nykyisellään haasteellista. Jo tehtyjen rahoitusleikkausten seurauksena opiskelupaikkoja on vähennetty ja usein hakija voi joutua odottamaan vapautuvaa opiskelupaikkaa jopa useita kuukausia.

4. Opintojen henkilökohtaistaminen ja oppimisvalmiuksia mittaava testi

Henkilökohtaistaminen on myönteinen asia uudistuksessa, ja sillä voidaan aikaisempaa paremmin luoda opiskelijan kannalta mielekäs opiskelupolku. Henkilökohtaistamisessa on kuitenkin tärkeää huomioida erityisesti ne opiskelijat, joilla tiedetään jo opintojen alussa olevan oppimiseen liittyviä haasteita tai erityisen tuen tarvetta.

Jatko-opintoihin hakeutuvien opiskelijoiden peruskoulun päättötodistukset voivat olla tavanomaisia tai ns. tähtitodistuksia. Opiskelijoiden lähtötilanne saattaa näyttää samanlaiselta todistuksen arvosanojen perusteella, mutta todellisuudessa heidän osaamisensa voi olla hyvin erilainen. Yhtenä ratkaisuna on esitetty oppimisvalmiuksia mittaavan testin käyttöä opiskelupaikan ratkaisijana. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan ole selvää, onko testi osa valintakriteeriä, opinto-ohjaajan työvälinettä vai jotain muuta ja mitä vaikutuksia testin käyttöönotolla on opiskelijoiden yhdenvertaisuuden ja uudistuksen tavoitteiden kannalta.

Jos testi tehdään opintojen alkamisen jälkeen, prosessi voi kestää yksittäisen opiskelijan kohdalla useita viikkoja, vaikuttaa opiskelijan motivaatioon, hidastaa opiskelijan ehkä tarvitsemien tukitoimien käynnistymistä ja lisätä opintojen keskeyttämishalukkuutta.

Kehitysvammaliiton mielestä on tarkkaan mietittävä, miksi ja missä opiskeluvaiheessa oppimisvalmiuksia mittaavaa testiä käytetään ja miten testin tuloksia hyödynnetään opiskelijan kannalta mielekkään opintopolun ja henkilökohtaistamisen apuna.

Oppimisvalmiuksia mittaavan testin tulos ei yksin saa tarkoittaa opiskelijan ohjaamista esimerkiksi erityisoppilaitokseen tai toiseen koulutusvaihtoehtoon. Testin perusteella oppilaitoksen on huomioitava sitä koskeva velvoite erityisestä tuesta eri toteutusmuotoineen ja opiskeluvaihtoehtojen tukevasta koulutuksesta.

5. Tulevaisuuden ammatillaiset

Kehitysvammaliitto tarkastelee luonnosta hallituksen esitykseksi ammatillisen koulutuksen uudistuksesta Kehitysvammaliiton edustaman opiskelijaryhmän kautta ja tulevaisuuden työntekijöiden ammatillisen osaamisen kautta.

Opiskelijoiden lähtötaso, oppimiskyky ja motivaatio vaihtelevat. Lähiopetus on jo nykyisellään vähentynyt ja itsenäinen ja verkko-opiskelu lisääntyneet. Voiko itsenäisen opiskelun lisääntyessä joukko opiskelijoita olla aikaisempaa suuremmissa vaaroissa opintojen

keskeyttämiseen tai ajautua terveydenhuollon palveluihin liian raskaaksi tai ylivoimaiseksi käyvien opintopaineiden vuoksi?

Kehitysvammaliitto on huolissaan heikommat opiskeluvalmiudet omaavien opiskelijoiden pärjäämisestä opinnoissa ja jatkokouluttautumismahdollisuuksista. Millaista osaamista tulevaisuudessa valmistuvilla opiskelijoilla on varsinaisiin työtehtäviin erilaisissa työskentely-ympäristöissä? Onko vaarana, että ammattiosaamisen laatu jatkossa heikkenee esimerkiksi riittämättömän ohjauksen ja opiskelijalle sopivan opetus- ja oppimistavan puuttuessa.

Oppimistavat vaihtelevat opiskelijakohtaisesti, minkä vuoksi oppilaitoksessa tulisi olla mahdollisuuksia erilaisiin opetustapoihin. Osalle nuoria lähiopetuksena toteutettavat opinnot ovat yksi merkittävä ja turvallinen tapa opiskella. Tähän tulisi jatkossakin olla riittävästi mahdollisuuksia kaikilla opiskelijoilla.

6. Tukea opiskeluun ja erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi korostetaan erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oikeutta ammatilliseen koulutukseen ja opiskelun tukeen. Erilaisissa selvityksissä on todettu, että suurella osalla opiskelijoista on haasteita ensisijaisesti mm. perusopiskelutaitojen hallinnassa, lukemisessa, kirjoittamisessa, matematiikassa ja elämänhallinnassa. Tällöin erityisen tuen tarpeessa olevan opiskelijan status ei aina ole oleellinen, vaan nämä opiskelijat tarvitsevat enemmänkin tukiopeutuksen tyyppistä apua ja opiskelutaitoihin liittyvää ohjausta. Ehdotettu oppimisvalmiuksia tukeva koulutus on tärkeä osa koulutuksen suunnittelua ja opiskelijakohtaiseen suunnitelman osa, joka voidaan toteuttaa yhtenä kuuden kuukauden pituisena tai lyhyempinä jaksoina opiskelijan tarpeen ja tilanteen mukaan.

Myönteisenä esityksestä nousee myös, että oikeus saada erityistä tukea oppimisvalmiuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi laajennettaisiin koskemaan myös ammatti- ja erikoisammattitutkinnon opiskelijoita.

Kehitysvammaliitto ehdottaa tarkempaa selvitystä siitä, miten erityinen tuki resursoidaan yleisiin ammatillisiin oppilaitoksiin siten, että näitä resurseja myös tarkoituksenmukaisesti käytetään. Tässä tärkeäksi nousee työskentely oppilaitoksen, kotikunnan ja maakunnan erityispalveluiden kesken siten, että opiskelija itse ja hänen vahvuutensa ja osaamisensa tulee tunnustetuksi, tunnustetuksi ja myös arvostetuksi siirtymien ohjaamisen polulla.

7. Opiskelijan opintososiaaliset etuudet ja niiden turvaaminen

Kehitysvammaliitto pitää erityisen oleellisena opiskelijoiden opintososiaalisten etujen turvaamista myös jatkossa. Nyt käsillä olevassa luonnoksessa huomiota kiinnittää opintososiaalisissa eduissa opiskelumatkat ja niihin liittyvät ehdotukset. Monelle erityistä tukea tarvitsevalle tai erityisoppilaitoksessa opiskelevalle on tärkeää, että avustaja voi osallistua opiskelumatkaan, jolloin avustaja on opiskelijan käytettävissä mahdollisessa ongelmatilanteessa. Luonnoksessa on myös esitys yhteistyövelvoitteesta opiskelijan

tilanteeseen liittyvien kuntoutustahojen kanssa, mutta esimerkiksi sosiaalipalveluja ei mainita.

Kehitysvammaliitto esittää, että

- **opintososiaalisista määrättäessä tuodaan selkeästi esille, että erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan opiskeluun liittyvän avustajan palkkauksesta ja muista työehdoista ja kustannuksista vastaa oppilaitos**
- **koulutuksen järjestäjää koskeva yhteistyövelvoite tulee ulottaa myös sosiaalipalveluihin ja muihin opiskelijan opintojen kannalta merkityksellisiin tahoihin**
- **opiskeluun kuuluvia matkoja koskien säädetään selkeästi opiskelijan oikeudesta avustajaan matkan aikana**
- **valmistelussa huomioidaan SOTE-vaikutukset mm. opiskelijahuollon toteutumiseen täysimääräisenä.**

8. VALMA ja TELMA ja opiskelijan kyky suorittaa tutkinto

Kehitysvammaliitto pitää erittäin hyvänä, että valmentavat koulutukset VALMA ja TELMA säilyvät omina tutkintoinaan. Kehitysvammaiset nuoret ohjautuvat useimmiten peruskoulun jälkeen ensin valmentaviin opintoihin. Valmentavien VALMA- ja TELMA-koulutusten uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön 8/2015. Samalla joustavat siirtymät näiden kahden valmentavan koulutuksen välillä vaikeutuivat.

Kehitysvammaliitto pitääkin erittäin tärkeänä, että osaamisperustaisuus ja yksilölliset opintopolut saadaan mahdollisiksi myös erityistä tukea tarvitseville nuorille. Rajapinta koulutuksen, kuntoutuksen, työllistymisen tukipalveluiden ja vammaispalveluiden välissä tulee saada näkyväksi ja tukemaan erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ammatillista koulutusta.

Kehitysvammaliitto esittää, että VALMA- ja TELMA-koulutuksissa opiskelevien työssäoppiminen tapahtuu tavallisilla työpaikoilla kuten muillakin opiskelijoilla, mikä vahvistaa työelämävalmiuksien kehittymistä ja oppilaitosten työelämäyhteyksiä.

Esityksessä todetaan:

”Tutkinnon suorittajaksi ja opiskelijaksi voitaisiin ottaa henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseksi tai tutkinnon suorittamiseksi. Nykytilaa vastaavasti tutkinnon suorittajaksi ei kuitenkaan voitaisi ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä niin sanotuissa SORA-tutkinnoissa.”

Esityksessä ei käy riittävän selkeästi ilmi, millaisilla kriteereillä ja arvioinneilla määritellään se, kuka on kykenevä suorittamaan tutkinnon. Kehitysvammaiset opiskelijat ja todennäköisesti osa muista erityistä tukea tarvitsevistä opiskelijoista ei aina välttämättä tee koko tutkintoa. Millainen on tutkintoon johtamattomaan koulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden tulevaisuus?

Kehitysvammaliitto esittää, että tutkintoon johtamattoman muun ammatillisen koulutuksen ja tutkinnonosien suorittamisen merkitystä selkiytetään ja kiinnitetään yhteneväiseen tutkintojen suorittamistapaan.

9. Työssäoppiminen ja tuettu oppisopimuskoulutus

Reformin tavoitteena on vahvistaa ammatillisten opintojen työelämäyhteyttä. Jatkossa opinnot painottuvat aikaisempaa enemmän omatoimiseen opiskeluun ja osaamisen hankkimiseen työelämässä. Toteutuakseen nämä edellä mainitut edellyttävät aikaisempaa enemmän opettajien lisäksi ohjaajia, opinto-ohjaajia ja erityisesti työhönvalmentajia. Erityisesti tämä henkilöstön lisätarve korostuu erityistä tukea tarvitsevien tai muuta tukea opintoihinsa tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla.

Koulutusopimuksen mukaisesti vastuu ohjauksesta on koulutuksen järjestäjällä. Kehitysvammaliitto pitää tärkeänä koulutuksen järjestäjän hyvää henkilöstöressurssien suunnittelua ja rakennetta, jolla tuetaan uudistuksen päätavoitteita opiskelijoiden näkökulmasta. Työssäoppimisen ohjauksen ja tuen tulee olla pedagogisesti riittävää ja laadukasta ja pystyä vastaamaan vuositasolla noin 250 000 uuden opiskelijan tarpeisiin.

Kehitysvammaliitto esittää, että henkilöstömitoituksista ja rakenteesta määrätään selkeästi ja että koulutuksen järjestämisluvassa

- jokaista opiskelijaa kohden määritellään riittävä määrä työhönvalmentajia. Näin toimitaan esim. Saksassa, jossa on saatu hyviä tuloksia opiskelijoiden myöhemmässä työllistymisessä tavallisille työpaikoille.
- kuvataan selkeästi keinot, joilla oppilaitos vastaa erilaisten oppijoiden työssäoppimisen ja mielekkäiden työssäoppimispaikkojen ja ohjauksen järjestämiseen – riittävästi ja laadukkaasti.

Koulutusopimuksen sisältöön lisätään selkeästi vastuut, velvollisuudet ja tehtäväjako.

Työhönvalmentajien koulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa painotetaan pedagogisen ohjaamisen ja työn substanssin osaamista.

10. Tutkinnon tai tutkinnon osien suorittaminen ja todistukset

Esityksen mukaan opiskelija saa tutkintotodistuksen, kun on suorittanut kaikki tutkinnon osat. Jos opiskelija ei syystä tai toisesta suorita hyväksytysti kaikkia tutkinnon osia (koko tutkinto), hänellä on oikeus saada todistus suorittamistaan tutkinnon osista. Jääkö ammatillisen osaamisen täydentäminen työnantajan vastuulle ja mihin tulevaisuudessa sijoittuvat opiskelijat, joilla ei ole pätevyyttä antavaa ammattitutkintoa?

Kehitysvammaliitto toivoo, että asiaa selkiytetään ainakin seuraavien kysymysten osalta:

- Millaisia vaatimuksia ja osaamista edellyttäviin työtehtäviin nämä ilman ammattitutkintoa olevat voivat sijoittua ja miten jonkin vastuullisen tehtävän hoitaminen voidaan antaa osasuoritusten perusteella hoidettavaksi?

- **Mitä hyötyä on sujuvasta työelämään siirtymisestä, jos tulevan työnantajan velvollisuudeksi jää lopulta kouluttaa vähäisillä taidoilla varustettu työntekijä varsinaiseen tehtävään?**
- **Heikennetäänkö tutkintojärjestelmän sääntelyn keventämisellä samanaikaisesti vertailukelpoisuutta eri oppilaitoksista samalla tutkintonimikkeellä valmistuneiden kesken?**

11. Arviointi

Nyt käsillä olevassa esitysluonnoksessa ehdotetaan, että arvioinnin suorittavat työelämän ja oppilaitoksen edustaja. Tutkinnon tai tutkinnon osan vaatimuksien vastaavuudesta ja arvioinnin päätöksestä vastaavat työelämän ja koulutuksen järjestäjän edustaja.

Kehitysvammaliitto esittää arviointia koskien, että

- **opiskelijalla on oikeus osallistua itseään koskevaan arviointikeskusteluun ja tuoda siinä esille oma näkökulmansa arvioinnin osaksi**
- **koulutuksen järjestäjän edustajan tulee olla pedagogisesti koulutettu ja tutkinnon tai sen osan tavoitteet ja vaatimukset hyvin tunteva henkilö**
- **työelämän edustajien ja koulutuksen järjestäjän puolesta arviointeja suorittavien arviointiosaamista lisätään takaamaan osaltaan opiskelijoiden oikeudenmukainen ja yhdenvertainen kohtelu.**

12. Opettajien osaaminen ja digitaidot

Opettajien rooli ja tehtävät muuttuvat tulevaisuudessa. Tulevaisuuden opettajuus muuttuvassa yhteiskunnassa tarkoittaa mm. ryhmäopettajuutta, koulutussisältöjen integrointia, kokonaisuuksien toteuttamista ja digitaalisten oppimateriaalien ja laitteiden käyttöä opiskelun välineenä. Oppiminen tapahtuu erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaitoksia ja opetusta tarvitaan, mutta entistä enemmän opitaan työtä tehden ja digitaalisissa ympäristöissä.

Kehitysvammaliitto ehdottaa, että muutoksessa varmistetaan opettajien ja muun opetushenkilöstön osaaminen käynnistämällä välittömästi uudistusta tukeva täydennyskoulutus, jolla

- **vahvistetaan uuden toimintakulttuurin osaamisen ja toimintatapojen omaksumista**
- **lisätään koko opetushenkilöstön erityispedagogista osaamista**
- **lisätään henkilöstön digiosaamista mm. oppimateriaalien tuottaminen ja käyttö, arviointivälineiden käyttö ja digitaalisten mahdollisuuksien käyttö ja hyödyntäminen etäohjauksessa.**

13. Tuettu oppisopimuskoulutus

Kehitysvammaliitto tuo esille hyviä kokemuksia, joita on saatu tuetun oppisopimuskoulutuksen käytöstä vammaisten henkilöiden kouluttautumisessa ammattiin. Oppisopimuskoulutus tulisi yleistää nykyistä useammille koulutustasoille, -aloille ja ammatteihin. Edellytyksenä opiskelussa on sekä vammaisille opiskelijoille että

työnantajille välttämättömän ryhmäkohtaisen työhönvalmentajan edellyttämän rahoituksen turvaaminen ja kyseisen resurssin selkiinnyttäminen lainsäädännöllä.

Kehitysvammaliitto on käytettävissä ammatillisen koulutuksen reformin jatkokehittämisessä.

Helsingissä 19.12.2016

KEHITYSVAMMALIITTO RY

Marianna Ohtonen

Leena Kokko

Erja Santala

Toiminnanjohtaja

Elinikäisen oppimisen yksikön johtaja

Erityisasiantuntija

Lausunnon keskeinen sisältö

Kehitysvammaliiton lausunnosta hallituksen esityksestä laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräistä siihen liittyvistä laeista

1. Rahoituksessa huomioidaan erilaiset opiskelijaryhmät ja erityisoppilaitoksille kohdennetaan erillisrahoitus ja turvataan alueellinen opiskelupaikkojen saatavuus yleis- ja erityisoppilaitoksissa.
2. Rahoitusjärjestelmä ei saa johtaa oppilaitosten eriarvoistumiseen
3. Uusi rahoitusjärjestelmä ja koulutukseen kohdentuvat leikkaukset eivät saa synnyttää painetta ohjata erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita erityisoppilaitoksiin silloin, kun heille sopivin oppimisympäristönsä olisi yleisessä oppilaitoksessa.
4. Oppimisvalmiuksia mittaava testi yksin ei saa tarkoittaa tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamista esimerkiksi erityisoppilaitokseen tai toiseen koulutusvaihtoehtoon. Testin perusteella oppilaitoksen on huomioitava sitä koskeva velvoite erityisestä tuesta eri toteutusmuotoineen ja opiskelunvalmiuksia tukevasta koulutuksesta.
5. Oppilaitoksessa tulisi olla mahdollisuuksia erilaisiin opetustapoihin. Osalle nuoria lähiopetuksena toteutettavat opinnot ovat yksi merkittävä ja turvallinen tapa opiskella. Tähän tulisi jatkossakin olla riittävästi mahdollisuuksia kaikilla opiskelijoilla.
6. Tarvitaan tarkempaa selvitystä siitä, miten erityinen tuki resursoidaan yleisiin ammatillisiin oppilaitoksiin siten, että näitä resursseja myös tarkoituksenmukaisesti käytetään.
7. Opiskelijan opintososiaaliset etuudet on tarkistettava, niistä on määrättävä selkeästi ja valmistelussa on huomioitava SOTE-vaikutukset mm. opiskelijahuollon toteutumiseen täysimääräisenä.
8. VALMA ja TELMA -koulutuksissa opiskelevien työssäoppiminen tapahtuu tavallisilla työpaikoilla kuten muillakin opiskelijoilla, mikä vahvistaa työelämävalmiuksien kehittymistä ja oppilaitosten työelämäyhteyksiä. Tutkintoon johtamattoman muun ammatillisen koulutuksen ja tutkinnonosien suorittamisen merkitystä selkiytetään ja se kiinnitetään yhteneväiseen tutkintojen suorittamistapaan.
9. Henkilöstömitoituksista ja rakenteesta määrätään selkeästi ja että koulutuksen järjestämisluvassa jokaista opiskelijaa kohden määritellään riittävä määrä työhönvalmentajia. Työhönvalmentajien koulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa painotetaan pedagogisen ohjaamisen ja työn substanssin osaamiseen.
10. Selkiytetään tutkinnonosien suorittaneiden opiskelijoiden opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksia. Tutkintojärjestelmän sääntelyn keventäminen ei saa heikentää vertailukelpoisuutta eri oppilaitoksista samalla tutkintonimikkeellä valmistuneiden kesken.
11. Opiskelijalla on oikeus osallistua itseään koskevaan arviointikeskusteluun ja tuoda siinä esille oma näkökulmansa arvioinnin osaksi ja koulutuksen järjestäjän edustajan tulee olla pedagogisesti koulutettu ja tutkinnon tai sen osan tavoitteet ja vaatimukset hyvin tunteva henkilö.
12. Opettajien ja muun opetushenkilöstön erityispedagogisen ja digiosaamisen varmistamiseksi käynnistetään uudistusta tukeva täydennyskoulutus välittömästi.
13. Jatkossa kehitetään ja selvitetään tuetun oppisopimuskoulutuksen käyttöä vammaisten henkilöiden kouluttautumisessa ammattiin ja malli laajennetaan nykyistä useammille koulutustasoille, -aloille ja ammatteihin.